

УДК 159.923

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.10>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТРИВОГИ ТА ДЕПРЕСІЇ

Тетяна Іванова

*Сумський державний університет,
вул. Р.-Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007
e-mail: sociol8tanya@gmail.com*

Ірина Зозуля

*Сумський державний університет,
вул. Р.-Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007
e-mail: zozulya.ira2@gmail.com*

У статті розглядаються деякі особливості емоційної сфери чоловіків і жінок, зокрема прояви тривоги та депресії. Проводиться теоретичний аналіз робіт, присвячених вивченню гендерних емоційних відмінностей. Констатується, що нині відбувається принципове переосмислення факторів і чинників гендерних відмінностей у проявах емоційної сфери. Зазначається, що відмінності емоційних переживань та експресії є результатом соціалізації та засвоєння гендерних норм, тобто гендерні відмінності прояву емоційної сфери більшою мірою пов'язані із соціальним навчанням, ніж із біологічними передумовами. Експериментальні дані щодо гендерних відмінностей емоційної сфери є досить суперечливими. З одного боку, у психологічних дослідженнях переважає думка щодо опосередкованого впливу соціокультурних чинників на переживання та форми прояву емоцій чоловіків і жінок. З іншого боку, вивчення емоцій у контексті медико-біологічних концепцій орієнтується переважно на наявність фізіологічних відмінностей між чоловіками та жінками.

На основі дослідження 231 особи (жінок – 120 осіб, чоловіків – 111 осіб) описані деякі особливості гендерних відмінностей емоційної сфери та кількісні дані щодо розповсюдженості осіб із фемінною, маскуліною й андрогінною ідентичністю. У вибірці переважають респонденти з андрогінною орієнтацією. Серед жінок приблизно чверть опитаних мають фемінну ідентичність, чоловіків із маскуліною ідентичністю менше 5%. Припускаємо, що фемінність і маскуліність є ustalеними рольовими приписами, а поведінкові характеристики андрогінії нині тільки формуються, а також, вірогідно, якщо маскуліність і фемінність відображають соціальні (усталені) поведінкові моделі, то андрогінність є більшою мірою індивідуально-психологічною характеристикою. Висувається припущення, що жіноча поведінкова модель значно менше змінилася порівняно з поведінковою моделлю чоловіків. Аналіз проявів тривоги та депресії показав, що переживання тривожних і депресивних проявів пов'язане не стільки зі статтю, скільки з рисами фемінності, серед ознак яких можна знайти надмірну чутливість, емоційність і схильність до переживань. Наявність гендерних відмінностей рівня тривоги та відсутність депресії пояснюється тим, що тривога – це певні психо-емоційні особливості неадаптивного реагування, а показники депресії виступають вже маркером захворювання, який має біологічні, а не соціально-психологічні передумови.

Ключові слова: гендер, гендерна ідентичність, маскуліність, фемінність, андрогінність, тривога, депресія.

Загальноприйняті уявлення щодо особливостей емоційної сфери жінок і чоловіків останнім часом починають переглядатися та критично оцінюватися: експериментально-психологічні дослідження свідчать про наявність значного опосередковуючого впливу

на емоційну сферу жінок і чоловіків рольових норм і соціокультурних вимог. Певним доказом зазначеної позиції є експериментально доведена відсутність відмінностей емоційних проявів у немовлят різної статі та поява такої різниці у дітей старшого віку [1]. Крім того, як показують інші дослідження, у країнах із переважанням гендерної рівності психоемоційні відмінності між представниками різних статей значною мірою зменшуються [2].

Безумовно, слід зазначити, що існують і прихильники біологічної зумовленості гендерних емоційних відмінностей. Зокрема, Г. Бреслав, вивчаючи емоційні стани особистості, зазначає, що жінки краще розуміють та оцінюють емоції. Жінки мають краще розвинені здібності щодо ідентифікації інформації за невербальними ознаками та лицьовою експресією. На думку дослідника, це може бути пов'язано з тим, що у жінок частина мозку, яка відповідає за процеси інтерпретації емоційно забарвленої інформації, має більші розміри, ніж у чоловіків. Саме статевими відмінностями морфологічної будови мозку дослідник пояснює той факт, що дівчата, починаючи з підліткового віку, більш схильні до переживання депресії, смутку, сорому, страху та тривоги порівняно із чоловіками [12].

Загалом експериментальні дані щодо гендерних відмінностей емоційної сфері є досить суперечливими. Результати відносно небагатьох досліджень свідчать про те, що чоловіки та жінки виражають свої емоції з різним ступенем інтенсивності [3]. У дослідженнях емпатії й емоційності Н. Азенберг зі співавторами виявили досить незначні міжособистісні відмінності за мімічними показниками та за самозвітами досліджуваних на користь більшої чуйності жінок. З іншого боку, як зазначають дослідники, можливо, чоловіки просто не бажають, щоб оточуючі бачили в них схильність до емпатії або ж були свідками їх надмірної емоційності, тому що це не відповідає їх маскулінному статусу. Ще один важливий момент полягає в тому, що чоловіки часто опиняються у ситуаціях, які вимагають від них проявів сили, незалежності, прагнення до змагання – якостей, котрі досить складно поєднати з емпатійною чуйністю. Автори роблять висновок, що чоловікам доводиться приховувати свої справжні емоції у соціальній взаємодії [4].

Гендерна сімейна соціалізація відіграє важливу роль у формуванні гендерної ідентифікації. У сім'ї людина отримує інформацію про те, що є соціально прийнятним для чоловіка і жінки та готується виконувати відповідні гендерні ролі. Як показують спостереження, батьки поводяться зовсім по-різному щодо своїх синів і дочок. Зокрема, дівчат виховують так, щоб вони завжди висловлювали свої почуття і мали хороші взаємини з оточуючими, а хлопчиків більше вчать контролювати свої емоції [5]. Іншими словами, гендерні відмінності прояву емоційної сфери більшою мірою пов'язані із соціальним навчанням, ніж з біологічними передумовами. Аналогічну думку поділяє К. Тавріс, котра вважає, що за відмінності в емпатії між чоловіками та жінками відповідальні гендерні ролі. Дослідження К. Тавріс базувалися на вивченні випадків, коли чоловіки втрачали дружин і повністю брали на себе виконання так званих «жіночих» ролей у сім'ї. Незважаючи на те, що зазвичай чоловіки не проявляють емоційну емпатію, у випадках, коли їм доводилося брати на себе всі «жіночі заняття», наприклад, піклування про дітей, у них починали проявлятися інші риси, які традиційно вважаються «фемінними»: дбайливість, співчуття, турботливість [6].

Дослідження А. Холл, у яких вивчалися гендерні відмінності чутливості до невербальних сигналів, виявило, що жінки здатні краще розпізнавати емоції оточуючих порівняно із чоловіками [7], що теж може свідчити про те, що у жінок і чоловіків розвиваються необхідні якості у контексті ефективного виконання певних соціальних ролей. Також слід звернути увагу на значущість соціальних норм, які регламентують гендерну емоційну експресію. Зокрема, Ш. Бен вважає, що емоційна сфера жінок і чоловіків не має принципових

відмінностей, тобто сила емоцій, які переживають жінки та чоловіки, є однаковою, а різниця полягає лише у ступені їх зовнішнього вираження [8].

Отже, можливо, саме через відсутність відповідного емоційного досвіду, якому не приділялося достатньо уваги в дитинстві, чоловіки мають знижений рівень емпатії й емоційної експресії. Крім того, вірогідно, чоловіки порівняно із жінками більшою мірою схильні приховувати свої почуття, а також використовують відмінні від жінок способи вираження своїх переживань.

Не слід вважати, що жінки відкрито проявляють будь-які види емоцій – існують гендерні обмеження щодо емоційної репрезентації, які залежать від статусно-рольових характеристик чоловіків і жінок. Т. Джонсон і Г.А. Шультман виявили, що дорослі жінки, виявляючи емоції, частіше враховують переживання оточуючих порівняно із чоловіками [9]. З іншого боку, Б.А. Коппер і Д.Л. Епперсон не змогли виявити у жінок більшого придушення агресивності, ніж у чоловіків. З іншого боку, жінки, котрі згідно з опитувальником С. Бем підпадали під опис маскулінного типу, були більш схильні до прояву гніву та злості [10].

Соціальне навчання починає формувати гендерні емоційні відмінності вже у ранньому віці. Наприклад, М. Хорошун у своєму дослідженні показує, що вже 4–5-річні дівчата краще розуміють емоційні стани людей порівняно із хлопчиками того самого віку [11].

Ідентифікація власних переживань значною мірою опосередкована також гендерними стереотипами. У більшості культур досить розповсюдженими гендерно-емоційними стереотипами є судження про те, що жінки емоційніші порівняно із чоловіками, вони висловлюють і переживають більш широкий спектр емоцій, і, відповідно, таку поведінку від жінок очікує суспільство [12]. Це означає, що гендерні стереотипи формують своєрідні гендерні окуляри, через які жінки та чоловіки оцінюють власну поведінку. Як показують дослідження, дівчата, описуючи свій психологічний портрет, частіше характеризують себе як емоційних, чуйних, спокійних, веселих, життєрадісних. Юнаки ж акцентують увагу на таких характеристиках, як відповідальність, самоконтроль, цілеспрямованість, наполегливість [13]. Є. Ільїн пише: «Те, що “пристойно” для жінок (плакати, бути сентиментальними, боятися тощо), “непристойно” для чоловіків і, навпаки, те, що “пристойно” для чоловіків (проявляти гнів і агресію), “непристойно” для жінок» [14, с. 106].

Таким чином, гендерні стереотипи значною мірою викривляють як емоційну експресію, так і оцінку власних емоцій. На думку Г. Бреслава, гендерні стереотипи обмежують прояви емоцій, не властивих певній статі. У випадках, коли чоловіки відкрито проявляють смуток, депресію, страх, сором, збентеження, вони можуть наштовхнутися на глузування або навіть ганьбу. Таких чоловіків оцінюють у більш негативному плані порівняно із жінками. Прояви гніву й агресії, навпаки, вважають прийнятними для чоловіків, але не для жінок [15].

Як зазначає І.Н. Андреева, жінки та чоловіки виявляють відмінності у поясненні причин емоційних спалахів, особливо це стосується інтенсивних переживань, зокрема гніву або смутку, вказуючи на різні детермінанти, що викликали певні емоції. Чоловіки шукають причини своїх поразок у зовнішніх причинах, натомість жінки зазвичай пояснюють свої невдачі власною неефективністю [16].

Якщо у психологічних дослідженнях гендерних особливостей емоційної сфери більшість вчених починають погоджуватися з важливістю опосередкованого впливу соціокультурних чинників на переживання та форми прояву емоцій чоловіків і жінок [17], то вивчення емоцій у контексті медико-біологічних концепцій показує зовсім іншу картину.

Насамперед у таких роботах досить часто ставиться акцент саме на більшій емоційній вразливості жінок, фіксуючи у них підвищений рівень тривожних [18; 19] і депресив-

них розладів [20; 21]. У медичній літературі розповсюдженою є думка про відмінності у частоті переживання депресивних і тривожних станів у жінок і чоловіків. Вважається, що жінки страждають на депресію у 2 рази частіше, ніж чоловіки (це стосується як великої депресії, так і дистимічних порушень і тривожних розладів) [22].

Щодо причин різниці у поширеності емоційних розладів серед жінок і чоловіків, то зазвичай називаються такі: 1) фізіологічні відмінності, що роблять жінок більш чутливими до зовнішніх негативних факторів; 2) рольова напруга, яка є причиною більшої кількості стресогенних факторів у житті жінок; 3) гендерно відмінні поведінкові норми, котрі впливають на те, що негативні емоційні стани частіше переживають жінки [23].

Втім, нині з'являються дослідження, у яких гендерна опосередкованість емоційних якостей піддається перегляду. Зокрема, у 15-річному популяційному дослідженні кількості та тривалості тривожних і депресивних епізодів не було виявлено відмінностей, що співвідносяться зі статтю [24].

У дослідженні М.Е. Білової було виявлено, що на рівень переживання тривоги впливають не статеві особливості як такі, а гендерні характеристики у контексті поведінкових норм, що існують у певний момент у конкретному суспільстві. Зокрема, у її дослідженні підвищений рівень тривожності мав місце у фемінних жінок. Причиною цього, на думку авторки, є зміна пріоритетів: саме фемінні жінки опиняються у ситуації важкого для них вибору – самореалізація у межах традиційної ролі суперечить вимогам сучасного суспільства до професійної жіночої самореалізації, внаслідок чого у фемінних жінок рівень тривожності значно підвищується [25].

Можна зазначити, що нині відбувається принципове переосмислення факторів і чинників гендерних відмінностей у проявах емоційної сфери. Зокрема, біологічні чинники, пов'язані з будовою та функціонуванням головного мозку, вже не вважаються такими, що відіграють першочергову роль у формуванні емоційності жінок і чоловіків. Більше того, піддаються перегляду особливості переживання емоційних розладів жінками та чоловіками. Активно починає дискутуватися питання впливу гендерних стереотипів спеціаліста на оцінку певного стану як хворобливого.

У зв'язку з вищезазначеним **метою** дослідження було вивчення гендерних особливостей прояву тривоги та депресії.

У дослідженні взяла участь 231 особа, з них жінок – 120 осіб, чоловіків – 111 осіб. Із них 44% респондентів у віці від 18 до 25 років; 24% – від 26 до 35 років і 32% – 36–45 років. В опитуванні були використані методики: «Госпітальна шкала тривоги і депресії HADS (The Hospital Anxiety and Depression Scale)» [26], статево-рольовий опитувальник С. Бем («Bem Sex Role Inventory») [27].

Математична обробка результатів здійснювалася за допомогою пакета Statistica10.

За методикою С. Бем розподілення респондентів було такими. Осіб, яких можна було віднести до фемінного типу серед жінок, було 25,3%, серед чоловіків – 2,9%. До маскулітного типу було віднесено 3,8% жінок і 4,5% чоловіків. Відповідно, андрогінний тип серед жінок діагностувався у 70,9% випадків, а у чоловіків – у 92,6% випадків. Отримані показники (переважання осіб із андрогінною ідентичністю) свідчать про певні ціннісні зміни та розмивання рольових гендерних моделей – так звані «традиційні» поведінкові моделі має незначна кількість опитаних. З іншого боку, виходячи з того, що ми вимірюємо показники гендерної ідентичності, орієнтуючись на поведінкову гендерну модель С. Бем, запропоновану у 70-х рр. минулого століття, отримані результати можуть просто свідчити про зміну моделей гендерної поведінки ХХ та ХХІ ст. Втім, навіть якщо залишити відкритим питання, що саме вимірює методика С. Бем, поведінкові моделі у межах певних часових проміжків або характеристики, відносно незалежні від соціальних оцінок, певні

цікаві закономірності все ж таки можна зафіксувати. Наприклад те, що жіноча поведінкова модель (щодо гендерних норм середини ХХ ст.) значно менше змінилася порівняно з поведінковою моделлю чоловіків. Свідченням цього є досить високий відсоток жінок із високими показниками фемінності (25,3%) порівняно із чоловіками з підвищеними показниками маскулінності (4,5%).

Таблиця 1

**Середнє, стандартне відхилення та коефіцієнт варіації
за методиками Bem Sex–Role Inventory та HADS**

		М	σ	v
Фемінність (F)	жінки	0,77*	0,14	17,83%
	чоловіки	0,67*	0,14	21,49%
Маскулінність (M)	жінки	0,56*	0,21	36,59%
	чоловіки	0,67*	0,20	29,30%
Андрогінність (IS)	жінки	0,53*	0,70	46,00%
	чоловіки	0,05*	0,52	49,77%
Тривога	жінки	8,38*	3,51	41,84%
	чоловіки	6,56*	3,38	51,50%
Депресія	жінки	6,11	3,02	49,37%
	чоловіки	5,50	2,87	52,25%

Примітка. * – $p \leq 0,001$

Показники, наведені у табл. 1, є досить прогнозованими – рівень фемінності у жінок є значущо вищим, ніж рівень фемінності у чоловіків і, навпаки, рівень маскулінності є значущо вищим у чоловіків. Крім того, рівень тривоги прогнозовано вищим виявився у жінок, тоді як рівень депресії не мав значущих відмінностей.

Виходячи з того, що певні поведінкові й емоційні прояви не є наслідком суто біологічних особливостей, а з'являються внаслідок соціального навчання та проявляється у тих чи інших рольових моделях, ми припускаємо, що переживання тривожних і депресивних розладів пов'язане не стільки зі статтю, скільки з рисами фемінності, серед ознак яких можна знайти надмірну чутливість, емоційність і схильність до переживань. Виходячи з цього, наступним етапом аналізу було виділення трьох підгруп – із високими показниками фемінності, маскулінності й андрогінності окремо у групах жінок і чоловіків.

У табл. 2 наведені середні показники рівня тривоги та депресії респондентів жіночої та чоловічої статі, віднесених до фемінних, маскулінних та андрогінних груп.

Таблиця 2

**Тривога та депресія у жінок і чоловіків із різними показниками
за методикою Bem Sex–Role Inventory**

	Фемінність		Маскулінність		Андрогінність	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
Тривога	9,06	8,75	8	6,67	7,96	6,32
Депресія	7,6	5,77	3,2	5,67	5,19	5,39

Отримані результати свідчать про таке:

1. У групі фемінних жінок і чоловіків рівень тривоги є підвищеним і не має значущих відмінностей між жінками та чоловіками.

2. У групах із підвищеними показниками маскулінності й андрогінності мають місце значущі відмінності у показниках тривоги між жінками та чоловіками ($p \leq 0,05$).

3. У групі андрогінних особистостей значущих відмінностей за рівнем депресії між жінками та чоловіками виявлено не було.

4. Рівень депресії є значущо вищим у жінок із фемінними рисами порівняно із чоловіками з фемінними рисами ($p \leq 0,01$).

5. Рівень депресії є значущо нижчим у жінок із маскулінними рисами порівняно із чоловіками з маскулінними рисами ($p \leq 0,01$). Рівень депресії у маскулінних чоловіків і жінок знаходиться у межах статистичної норми.

Таким чином, отримані результати можуть свідчити про те, що з переживанням певних емоційних станів, зокрема тривоги та депресії, пов'язані не стільки статеві відмінності (жінка – чоловік), скільки особливості статево-рольової ідентифікації.

Обговорення результатів. Насамперед слід зазначити, що гендерна ідентичність як психо-соціо-культурний феномен перебуває у процесі активних змін і потребує постійного моніторингу її трансформацій. Зокрема, нині спостерігається тенденція до збільшення особи з андрогінними характеристиками (за класифікацією С. Бем). В основі цього феномену лежать, на наш погляд, різноманітні фактори. Зокрема, від часу створення опитувальника С. Бем (із середини ХХ ст.) рольові моделі чоловіків і жінок трансформувалися та набули суттєвих змін, і тому цей опитувальник фіксує гендерну ідентичність у контексті ХХ ст. Слід зазначити також, що розповсюджена думка, яка циркулює на рівні масової свідомості про «фемінізацію» чоловіків, у нашому дослідженні не підтверджена. Чоловіків і жінок із вираженими психологічними характеристиками, притаманними протилежній статі, зовсім небагато, у межах 3–4%. Можливо, андрогінні риси на рівні масової свідомості сприймаються з певним упередженням (у жінок – як маскулінізація, а у чоловіків – як вияв фемінності). Якщо звернутися до табл. 1, досить цікавими є показники стандартного відхилення – рівень розкиду показників фемінності та маскулінності є значно нижчим порівняно з андрогінністю. Можна припустити, по-перше, що фемінність і маскулінність є усталеними рольовими приписами, а поведінкові характеристики андрогінності тільки формуються; по-друге, якщо маскулінність і фемінність відображають соціальні (усталені) поведінкові моделі, то андрогінність є більшою мірою індивідуально-психологічною характеристикою.

Показники коефіцієнту варіації (табл. 1) свідчать про те, що фемінність як певний комплекс психосоціальних характеристик є більш узгодженою й усталеною (слід підкреслити – на нашій вибірці) якістю, тоді як маскулінність та, особливо, андрогінність, є характеристиками з високим рівнем варіативності. Якщо взяти до уваги показники, наведені раніше (фемінність – у 25,3% жінок, маскулінність – у 4,5% чоловіків), то можна припустити, що нині значно швидше відбувається перебудова ціннісних характеристик і поведінкових моделей саме у чоловіків, а не у жінок.

Показники тривоги у жінок і чоловіків розрізняються, тоді як між показниками депресії різниці на нашій вибірці ми не отримали. Тривога є більшою мірою психологічною характеристикою, тоді як депресія відображає певні біологічні порушення та проблеми не тільки на психологічному, але й на соматичному рівнях. Іншими словами, підвищений рівень тривоги, у нашому випадку – це певні психоемоційні особливості неадаптивного реагування, а показники депресії виступають вже певним маркером можливої схильності до депресивного розладу (захворювання), тобто характеристикою, що відображає, поряд з емоційними, ще і психофізіологічні та біохімічні зміни.

Висновки. Таким чином, особливості емоційної сфери жінок і чоловіків, зокрема переживання ними тривоги та депресії, мають більш складну природу та, вірогідні-

ше, значною мірою опосередковані соціально-рольовими передумовами, пов'язаними з локальними поведінковими моделями (фемінною, маскулінною, андрогінною), які мають власну логіку існування та прояву і є багатомірною моделлю (а не дихотомічним пласким утворенням).

Найвищий рівень тривоги та депресії спостерігається у групі осіб із високим рівнем фемінності, це стосується як чоловіків, так і жінок. Тобто переживання тривоги та депресії опосередковане не стільки суто біологічними відмінностями між жінками чоловіками (і навіть не гендерною роллю як такою), скільки характеристиками певної рольової моделі, важливими елементами якої є підвищена чутливість та емоційність.

Список використаної літератури

1. Maccoby E., Jacklin C. *The Psychology of Sex Differences*. California : Stanford university press. 1974. 634 p.
2. Guiso I. Culture, gender, and math. *Science*. 2008. Vol. 320. № 5880. P. 1164–1165.
3. Берн Ш. Гендерная психология. Санкт-Петербург : Прайм-Еврознак, 2001. 320 с.
4. Eisenberg N., Lennon R., Roth K. Prosocial development: a longitudinal study. *Developmental Psychology*. 1983. Vol. 19. № 6. P. 846–855.
5. Норкіна І. Статеворольова соціалізація як засвоєння гендерної ролі. *Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 10–11 вересня. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 165–167.
6. Tavris C. *The Mismeasure of Woman: Why Women Are Not the Better Sex, the Inferior Sex or the Opposite Sex*. New York : Simon and Schuster. 1992. 400 p.
7. Hall J.A. Touch status and gender at professional meetings. *Journal of Nonverbal Behavior*. 1996. № 20. P. 23–44.
8. Кулганов В.А., Самуйлова Н.Н. Гендерный профиль эмоциональности выпускников гимназии как фактор их социометрического статуса в классе. *Психология образования в поликультурном пространстве*. 2012. № 19. С. 48–55.
9. Johnson J.T., Shulman G.A. More alike than meets the eye: perceived gender differences in subjective experience and its display. *Sex roles: A Journal of Research*. 1988. Vol. 19. № 1–2. P. 67–79.
10. Kopper V.A., Epperson D.L. Women and gender: sex and sex-role comparisons in the expression of anger. *Psychology of women quarterly*. 1991. № 15. P. 7–14.
11. Діденко Є.О., Кондратюк С.М. Гендерні особливості емоційного інтелекту особистості. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2016. № 12. С. 137–141.
12. Бабич О.Б. Дослідження гендерних проблем та стереотипів професійного середовища очима студентів. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2018. № 3 (90). С. 119–130.
13. Сизоненко А.В. Психологічні особливості гендерних стереотипів особистості. *Проблеми сучасної психології*. № 31. 2016. С. 418–427.
14. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. Питер, 2006. 544 с.
15. Бреслав Г. Психология эмоций. Москва : Смысл. 2016. 672 с.
16. Андреева И.Н. Современные представления об эмоциональном интеллекте и его месте в структуре личности. *Журнал Белорусского государственного университета. Философия. Психология*. 2019. № 2. С. 104–109.
17. Ананьева А. Гендерные особенности самооценки и уровня притязаний подростков. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали XVII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Переяслав-Хмельницький, 29–30 грудня 2013 р. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 135–140.

18. Никитина И.В., Холмогорова А.Б., Краснова В.В. Социальная тревожность у пациентов с расстройствами аффективного спектра. *Социальная и клиническая психиатрия*. 2012. № 3. С. 30–35.
19. Сергієнко Н.П., Переполькін А.А. Гендерні особливості рівня тривожності і рівня домагань. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2007. Вип. 2. С. 161–166.
20. Степанов И.Л., Горячева Е.К. Гендерные особенности структуры депрессивного состояния и социального функционирования больных рекуррентным депрессивным и биполярным аффективным расстройствами. *Социальная и клиническая психиатрия*. 2012. № 1. С. 38–43.
21. Марута Н.О., Сновида Л.Т. Гендерно зумовлена специфіка суїцидальної поведінки у хворих на депресії: клініко-психопатологічна характеристика та принципи профілактики. *Медицина сьогодні і завтра*. 2012. № 3–4. С. 126–132.
22. Тювина Н.А. Депрессия у женщин. Москва : Кафедра психиатрии и медицинской психоневрологии ММА им. И.М. Сеченова, 2003. С. 32–62.
23. Симонова О.А. Гендерные стереотипы и эмоциональная жизнь. *Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 11: Социология*. 2015. № 3. С. 103–124.
24. Wilhelm K., Parker G., Asghari A. Sex differences in the experience of depressed mood state over fifteen years. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 1998. № 33. P. 16–20.
25. Білова М.Е. Вплив стереотипізованих статеворольових уявлень на рівень тривожності особистості в умовах трансформації соціальних відносин. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія*. 2016. Вип 2. С. 7–13.
26. Zigmond A.S., Snaith R.S. The hospital anxiety and depression scale. *Acta psychiatrica scandinavica*. 1983. № 67. P. 361–370.
27. Бэм С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. Москва : РОССПЭН, 2004. 336 с.

GENDER FEATURES OF ANXIETY AND DEPRESSION

Tetyana Ivanova

*Sumy State University,
2, R.-Korsakova str., Sumy, Ukraine, 40007
e-mail: sociol8tanya@gmail.com*

Irina Zozulya

*Sumy State University,
2, R.-Korsakova str., Sumy, Ukraine, 40007
e-mail: zozulya.ira2@gmail.com*

The article examines some of the features of the emotional sphere of men and women, in particular, the manifestations of anxiety and depression. A theoretical analysis of works devoted to the study of gender emotional differences is carried out. It is stated that at present there is a fundamental rethinking of the factors of gender differences in the manifestations of the emotional sphere. It is noted that the differences in emotional experiences and expression are the result of socialization and assimilation of gender norms, that is, differences in the manifestation of the emotional sphere are more related to social learning than to biological preconditions. It is shown that the experimental data on gender differences in the emotional sphere are rather contradictory. It is noted that, on the one hand, in psychological research, the prevailing point of view is regarding the mediating influence of socio-cultural factors on the experiences and forms of expression of emotions in men and women. On the other hand, the study of emotions in the context of biomedical concepts focuses primarily on the presence of physiological differences between men and women.

Based on a study of 231 people (female – 120, male – 111), some features of gender differences in the emotional sphere and quantitative data on the prevalence of people with feminine, masculine and androgynous identities are described. The sample is dominated by respondents with an androgynous orientation. Among women, about a quarter of those surveyed have a feminine identity, men with a masculine identity less than five percent. It is suggested that femininity and masculinity are established role prescriptions, and the behavioral characteristics of androgyny are still being formed, and also that, probably, if masculinity and femininity reflect social (established) behavioral models, then androgyny is more an individual psychological characteristic. It is suggested that the female behavioral model has changed significantly less than the male behavioral model. An analysis of the manifestations of anxiety and depression showed that the experience of anxious and depressive manifestations is not so much related to gender as to the characteristics of femininity, among the signs of which one can find excessive sensitivity, emotionality and a tendency to experience. The presence of gender differences in the level of anxiety and the absence of depression is explained by the fact that anxiety is certain psycho-emotional characteristics of a maladaptive response, and the indicators of depression are already a marker of the disease, which has biological rather than socio-psychological prerequisites.

Key words: gender, gender identity, masculinity, femininity, androgyny, anxiety, depression.